

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

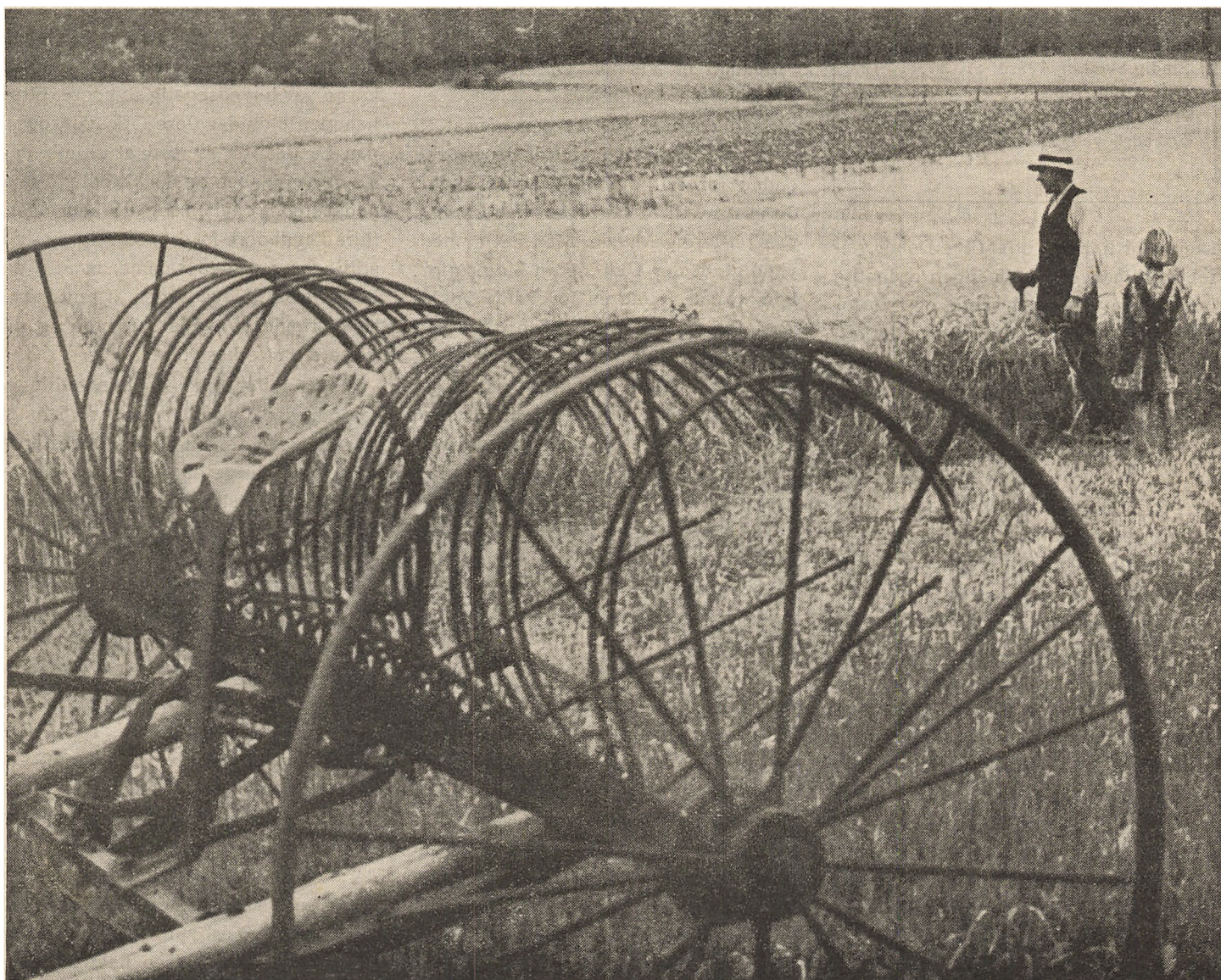
FRIT DANMARK

UDGIVET AF EN KREDS AF DANSKE

NUMMER 6

Fredag den 15. Juni 1945

4. AARGANG

LAND OG BY I GENOPBYGNINGEN

Saadan er Bonden

Af Professor THORKIL KRISTENSEN, Aarhus

Den underjordiske Presse fra Besættelsesaarene fortsætter nu over Jorden, og det skulde gerne betyde, at nogle af de Værdier, som er vundet gennem Frihedsbevægelsen, bliver udmøntede og taget i Genopbygningens

Tjeneste. Derved vil de ogsaa blive hele Folkets Eje i højere Grad end hidtil. Det er jo nemlig en Overdrivelse, naar man har sagt, at efterhaanden var hele Folket med i Modstanden. Derimod var der en voksende *Forstaaelse* af den-

nes Betydning. I disse Aar er vi kommet til større Klarhed over os selv, og denne Klaring skulde ikke gerne standse paa Halvvejen.

Derfor maa vi nu ogsaa tale ærligt ud med hverandre om vore Problemer.

INDHOLD:

Saadan er Bonden	1
Danmark og Sovjetunionen	3
Skolen og Demokratiet	4
Leder: Humørkrise?	6
Politiets sorte Faar	6
»Island øvrigede osl«	7
Bliver der Revolution i Frankrig. .	8
Idealer og Realiteter	10
De sidste skal blive de første	11
Stadig Sved og Taarer	12
Ugens Bidstrup	13
Hvad Overborgmesteren glemte! .	15
Frihedsbevægelsens Hjælp til Norge	16

I fem Aar har den offentlige Debat været mørklagt, og vi fik ingen ordentlig Besked om, hvad der skete, og hvorfor det skete. Derfor er det ikke underligt, at der har ophobet sig visse Misforstaaelser og Irritationsmomenter mellem forskellige Kredse af Folket. Dem skal vi have draget frem i Lyset, saa vi kan se, hvor meget Hold der er i dem, og er der noget galt, maa vi se at faa det rettet.

Det lader sig ikke nægte, at der i Krigsaarene er opstaaet en vis Bitterhed mellem By og Land. Mest er det vel en Bitterhed i Byerne mod Landbefolkningen. Byerne har mærket mest til Krigens Byrder, og de har stadig haft det irriterende Syn af de grønne Uniformer for Øje. Tyskernes Overgreb og Provokationer fandt naturligvis ogsaa særlig Sted i Byerne, hvor Besættelsesstyrkerne og Gestapo holdt til.

Paa Landet slap man lettere fra det hele. Ernæringsmæssigt klarer man sig altid bedst der, hvor Fødemidlerne frembringes. Det gælder i alle Lande; fra Norge hørte man ganske det samme. Men ogsaa økonomisk har Krigsaarene betydet en Forskydning til Gunst for Landbefolkningen, sammenlignet med Bybefolkningen. Tyskerne vilde gerne have vore Landbrugsvare, og de vilde vel ogsaa gerne gøre Propaganda for Nazismen. Derfor bød de høje Priser, og det har faaet Landbrugets Indtægter til at stige stærkere end de fleste Byerhvervs. Ogsaa Arbejderne paa Landet havde større Indtægtsfremgang end deres Klassefæller i Byerne. Tørvæne og Værnemagtsarbejderne er de vigtigste Aarsager.

Det mest afgørende var dog, at Mod-

standsbevægelsen i første Række blev baaret frem af Bybefolkningen, og man har i Byerne bestandig hørt, at Landboerne var passive og uforstaaende. De hyggede sig i deres gode Kaar. I mere end een Henseende slap de derfor billigere igennem end Byens Borgere, og mange har haft det Indtryk, at det i hvert Fald delvis var, fordi de vilde slippe lettere.

Saadan er vistnok Opfattelsen. Og hvad er saa Sandheden?

Sandheden er alt for sammensat til at kunne siges i faa Ord, og vi ved endnu for lidt om det, der er sket i disse Aar, til at Historien kan skrives paa retfærdig Maade. Men det er nødvendigt, at der allerede nu bliver gjort Forsøg paa at faa en foreløbig Opklaring, for at Land og By kan blive ved at være paa Talefod og helst være det i stigende Grad. Min Adkomst til at medvirke hertil søger jeg bl. a. deri, at min Virksomhed i Krigsaarene, herunder mange Foredragsrejser i By og paa Land, har bragt mig i hyppig Forbindelse med meget forskellige Kredse: Bønder, Arbejdere, Forretningsmænd, Tjenestemænd o. s. v., og jeg har lært meget ved at høre, hvad de siger om hverandre.

Det er aabenbart, at Byerne har været tidligst og mest aktivt med i Modstandsbevægelsen. Maaske — man kan vist godt sige: *formentlig* — vil en Undersøgelse vise, at Forskellen er en Del mindre, end de fleste tror. Ogsaa i Byerne har mange været negative; ogsaa paa Landet har mange været positive, og begge Steder har der været Værnemagere. Resultatet kan ikke gøres op i Dag; men Hovedindtrykket er afgjort, at Overgangen fra Passivitet til Aktivitet er kommet senere paa Landet end i Byerne, og at Hovedparten af det aktive Arbejde er gjort af Byboere.

Man kan nu spørge: Hvordan skulde det egentlig have været anderledes? Jeg tror, at efterhaanden som vi faar Besked, vil man se, at Tendensen har været den samme i andre Lande; men det vil Tiden jo vise. Hovedsagen er, at en Række Faktorer maatte virke i Retning af, at Byerne kom først.

Til det aktive Arbejde krævedes ofte Uddannelse og Hjælpemidler, der ikke stod til Landbefolkningens Raadighed. Bladvirksomhed kræver Papir, Skrive-

maskiner, Duplikatorer eller Trykkeri, Folk, der kan skrive, og Folk, der kan rejse. Alt det findes i Byerne, men kun i ringe Grad paa det egentlige Bonde-land. Fabrikssabotagen skulde udføres i Byerne og krævede Indsigt og Hjælpemidler, som Bønder ikke har. Efterretningstjenesten maatte ogsaa have sine fleste Opgaver i Byerne, hvor der skete noget, o. s. v. Det var jo i det hele taget i Byerne, det foregik. Ogsaa Stikkerne var hovedsagelig Byboere. Efterhaanden blev der flere Opgaver, ogsaa paa Landet, bl. a. med at skjule Personer og Vaaben og med Modtagelse af nedkastede Vaaben, og da kom ogsaa flere Landboere med; men selv om Indstillingen var den samme; maatte det hele altsaa i Hovedsagen af rent tekniske Grunde begynde i Byerne og udvikle sig stærkest der.

Noget andet er, at ogsaa Indstillingen forandredes langsommere paa Landet. Bonden reagerer nu engang mere langsomt end Borgeren, og dette gælder over for alle Indflydelser, gode og daarlige. Til Gengæld holder en Stemning sig længere hos ham, naar den først er vakt. Alt nyt begynder i Byerne og breder sig derpaa mere eller mindre langsomt ud paa Landet; men der holder det sig saa, naar det ikke mere er nyt i Byerne og maaske allerede er afløst af noget endnu nyere. Tag f. Eks. Børnebegrænsningen. Den vandt kun langsomt frem paa Landet; men nu er den der, og samtidig er Strømmen paany vendt i Byerne. Derfor saa man i 1940 det Særsyn, at Fødselshyppigheden var mindst paa Landet. Der er noget typisk i dette. En Landsbypræst sagde for nylig, at hvis Besættelsen havde været i tredive Aar, vilde Modstanden være flovet af i Byerne, men have holdt sig paa Landet. Det var maaske lidt af et Paradoks; men sikkert er det, at den langsommere Reaktion paa Landet næsten er en Naturlov.

Den har delvis sin Aarsag i selve Mentaliteten; men den hænger ogsaa sammen med det omtalte Forhold, at Landet i de første Aar mærkede meget lidt til Tidens Tryk, ligesom det ogsaa i normale Tider først faar de nye Ting at mærke, naar de er begyndt at præge Byerne. Beklageligt er det ogsaa, at den illegale Presse først sent kom ud paa

(fortsættes Side 14)

DANMARK OG SOVJETUNIONEN

Forholdet mellem to Lande skulde være et oplagt Emne for »den nøgterne Iagt-tager«, navnlig naar det ene Land er en stor Magt. Man maatte paa Forhaand vente en sober Problemstilling — hvilke Fællesinteresser har vi, hvilke Tvistepunkter spiller med, hvilken Udvikling er de to Lande og Omverdenen inde i, og hvordan kan denne Udvikling tænkes at fare frem med Fællesinteresserne og Tvistepunkterne? I Bedømmelsen af Forholdet til Sovjetunionen kan man nok uden at gaa nogen for nær sige, at det undertiden har knebet med Soberheden. Under denne Krig er imidlertid mange gamle Fordomme blegnet, megen Modvilje er slaaet over i velvillig Interesse, og Tilbagefald med Adresse til Bornholm overstaas som en Gang Mæslinger.

Det er dog næppe rigtigt, at Fordommene over for Sovjetunionen er helt manet bort. Der skal megen Oplysning til, før vi med Sandhed kan sige det. Derfor er en Genkaldelse af de vigtigste Etaper i Sovjetunionens Udenrigspolitik paa sin Plads.

I de første Aar tog Sovjetdiplomati Sigte paa at faa den nydannede Sovjetrepublik frelst igennem Interventionskrigene, der førte vesteuropæiske og japanske Tropper ind paa Sovjetlandets Jord. Det drejede sig om selve Republikens Eksistens. Da dette var løst, indtraadte en Fase, hvor det gjaldt om at bryde den Ring, som Omverdenens økonomiske og politiske Blokade lagde om den hærgede og forarmede Sovjetstat. Det tog det meste af Tyverne at løse denne Opgave. Det var i disse Aar ikke længere den nøgne Eksistens, men Mulighederne for økonomisk Udvikling og ydre Fred, der stredes for. Da Forbindelserne med de afgørende Lande var blevet nogenlunde normale, blev det den sovjetrussiske Udenrigspolitik Hovedopgave at fremme Afrustningen. Paa Afrustningskonferencens forberedende Møde i 1928 forelagde Sovjetdelegaterne et Udkast til Konvention om almindelig og fuldstændig Afrustning. Udkastet blev — som venteligt — ikke antaget af de øvrige Magter, og derpaa forelagde Sovjetdiplomaterne et nyt Forslag om en progressiv og forholdsmæssig Rustningsbegrænsning. Heller ikke dette Forslag fik Tilslutning fra de øvrige Deltagere. Dette fremkaldte følgende Kommentar fra V. M. Molotof:

»Trods alle Sovjetdelegationens Bestræbelser for at hidføre virkelig Indskrænkning i Rustningerne lagde Kommissionen noget andet til Grund for sit »Arbejde« ... nemlig Ønsket om at skjule Rustningernes vilde Vækst under en Ordstrøm om Afrustning.«

Sovjetregeringen tog denne Holdning fra Omverdenens Side til Efterretning og anlagde sine Femaarsplaner paa at styrke sit Forsvar. Samtidig fortsatte den sine uden-

rigspolitiske Bestræbelser for at styrke Fredsarbejdet. Da Fascismen og Nazismen i 30erne indledede Angrebspolitikken mod Demokratierne og Freden, saaledes at Folkeforbundet efterhaanden skiftede Karakter og blev Demokratiernes Samlingsorgan mod Krigsanstifterne, indtraadte Sovjetunionen i Folkeforbundet og fortsatte sin Fredspolitik her. Tillige afsluttede Sovjetregeringen Bistandspagter med Frankrig og Tjecoslovakiet. Stalin udtrykte denne Politik med følgende Ord: »Folkeforbundet kan paa en vis Maade blive en Bremseklo, som opholder eller forhindrer Udbrudet af krigerske Handlinger...«

Sovjetunionen holdt saaledes fast ved, at alle Forholdsregler, der fulgte af Folkeforbundets Statuter, skulde anvendes mod Aggressorer. Som bekendt skete dette ikke i fuld Udstrækning i Tilfældene Abessinien, Albanien, Kina og Spanien.

Ogsaa dette maatte Sovjetregeringen tage til Efterretning, og da Münchenpolitikken satte et Punktum for Folkeforbundets Indflydelse i Verdenspolitikken, tog Sovjetregeringen selvstændigt Stilling til Begivenhederne. Stalin advarede i Foraaret 1939 Vestmagterne mod den skæbnesvangre Münchenkurs og formulerede Sovjetregeringens Politik saaledes:

»Vi er for Freden og Styrkelsen af saglige Forbindelser med alle Nabolande... Vi er for Støtte til Nationer, som er blevet Offer for Aggression, og som kæmper for deres Hjemstavns Uafhængighed... Vi frygter ingen Trusler fra Aggressorerne og er parate til at gengælde hvert Slag med to, hvis Krigsbrandstifterne skulde forsøge at krænke Sovjetgrænsernes Urørlighed.«

Sovjetregeringen tog desuden Skridt til at sikre sine Grænser mod Vest og Nordvest. Denne Politik fulgte Sovjetunionen gennem

hele Krigen og staar nu som den ene af Verdens tre største Forkæmpere for Freden. For os Danske er det af særlig Betydning at lægge Mærke til, at Sovjetunionen fastholder sin Politik med saglige, fredelige Forbindelser med den venligtsindede Omverden, f. Eks. over for Finland. Det er endvidere af stor Betydning, at Sovjetunionen nu er den Magt, der omkring Østersøen kan garantere Fredens Opretholdelse; Tyskland kommer ikke mere i Betragtning som Fredsforstyrrer. Det giver os paa en Gang Tryghed ved disse Kyster og nye Muligheder for Udvikling af Handels- og Kulturförbindelser med Sovjetunionen. Gennem det kæmpende Danmarks goodwill i Sovjetunionen fik vi Th. Døssing til Moskva som Gesandt, og han er nu vort Lands Minister der. Døssing har allerede peget paa de Chancer, der byder sig for Vareudveksling og Kulturförbindelser. Det maa haabes, at disse Muligheder udnyttes i fuldt Maal.

Vi har ingen Stridspunkter i Forholdet til Sovjetunionen, derimod Fællesinteresser nok, dels i den direkte Kontakt mellem de to Lande, dels i Opretholdelsen af Freden. Den Udvikling, som trods alle smaa og store Vanskeligheder tegner sig for en international Sikkerhedsorganisation, giver os begrundet Haab om, at vi staar over for en varig Fredstilstand og stadig stærkere Samkvem med vor Allierede i Øst.

Gelius Lund.

Russiske Kvinder deltager i bogstaveligste Forstand i Sovjetrepublikkens gigantiske Oprydningsarbejde — Forberedelsen til Genopbygningen.

Skolen og

Af Skoleinspektør
Inger Merete Nordentoft

Demokratiet

I alle de »frie Nationer« er der under Krigen arbejdet stærkt med Skoleproblemer. Grundsynet for Problemstillingen har været, at de Karaktertræk, der i Tyskland blev den Jordbund, hvori Nazismen groede saa frodigt, findes hos alle Landes Befolkninger og derfor maa udryddes gennem Skolens Opdragelse.

Farligst af alt er Følelsen af at være uden Forbindelse med og uden Indflydelse paa Omverdenen, paa Livet og Begivenhederne. De Mennesker, der føler sig ubetydelige og hjælpeløse over for de Magter, der bestemmer paa deres Arbejdsplads og i Samfundet, bliver bange og usikre. De bliver grebet af Trang dels til Underkastelse og Afhængighed, dels til Agression og Magtbegær. De tør ikke være sig selv, men stræber altid efter at være, som andre vil have dem. De føler, tænker og handler som deres Nabo. De bliver et let Bytte for Ensretning og Propaganda.

Derfor maa Skolen — og Samfundet — omformes, saa alt, hvad der i Øjeblikket er mystisk og mytisk, forsvinder. Hver Skoledag maa blive en Øvelse i at afsløre Problemer og trænge til Bunds i dem, i at beherske den omliggende Verden og tage Del i dens Organisation.

Skolens Maal bliver saaledes dobbelt. Dels et Fremtidsmaal, som skal naas i Løbet af Skoletiden: Kundskabstilegnelsen, og dels et øjeblikkeligt Maal: den fulde Udnyttelse af Barnets Kræfter og Muligheder til at leve sit eget Liv og raade i sin egen Verden paa det givne Tidspunkt. Men vor Skole er i Øjeblikket fuldstændig auto-

ritært opbygget. Jeg kender intet Sted, hvor man har saa ringe Tillid til det enkelte Menneskes Kræfter, som inden for Skolen.

Der findes et Væld af Regler og Paa-bud, og selvom man i Danmark smiler overbærende og selvtilfreds ad den parisiske Skoledirektør, der trak sit Ur op af Lommen og sagde: I Øjeblikket bliver alle anden Klasser i Paris hørt i Totabellen, saa afholder man dog under stort Ceremoniel med forseglede Eksamensopgaver fra Raadhuset og fremmede Censorer skriftlig Aarsprøve fra 1. Klasse i de københavnske Skoler. Disse Eksaminer er en Festdag for Børnene, bliver der sagt, og det er saamænd rigtigt, at de er en Festdag for baade Lærere og Børn, fordi de er en Afvigelse fra Hverdagen. Men Lærerne ved, at de ikke blot er en Festdag. De ved, at de ogsaa er en Kontrol, og derfor faar disse Eksaminer en ganske meningsløs Indflydelse paa Arbejdet Aaret rundt.

Der er Metodefrihed i den danske Skole. Men har man ikke saa megen Selvstændighed, at man blot handler, men er saa afhængig, at man spørger, saa hedder det: De maa gerne drive individuel Undervisning, men De skal naa Skolens Maal. Og det duperer den unge Lærer. Han gaar hjem og tænker: Nej, saa maa du hellere følge den timedelte Regnebog, udgivet af Skoledirektøren, saa er du sikker paa, at du naar Skolens Maal. Og naar Eksamensdagen kommer, saa ved han jo nok, at den tunge Ende af Klassen vil faa deres tg'er, mdl'er og Slet'er, men han har naaet Skolens Maal. De flinke er blevet holdt tilbage, til de har fundet paa

Utykskestreger af lutter Kedsomhed eller, hvad der er langt værre, hos den dygtige Lærer med den gode Disciplin har lært at sidde pænt og tænke paa ingenting. Og den tunge Ende er blevet halet igennem alt Stoffet. De har »lært« at dividere, selvom de hverken kan gange eller trække fra, — at de har lært det til Maadeligt og Slet gør ingenting, for de har været igennem Pensum, Skolens Maal er blevet opfyldt.

Jo, der er Metodefrihed. Ansvaret væltes over paa den enkelte Lærer i Klassen. Han maa selv bestemme, hvordan han vil naa Skolens Maal, men han maa ikke bestemme, hvilket Maal det enkelte Barn i Overensstemmelse med sine Evner og Anlæg skal naa, og han maa ikke selv bestemme, hvilke Undervisningsmidler han vil bruge, ligesom han ikke selv maa bestemme, hvilke Fag han vil undervise i, og hvilke Kolleger der skal have de andre Timer i hans Klasse. Dogmet om Metodefrihed er en af den autoritære Skoles faste Bastioner, fordi det tilsyneladende lægger Ansvar ud paa den enkelte, medens det i Virkeligheden fastholder det hos Administrationen og hindrer, at Lærerraadet faar det. Men før den enkelte Skoles Lærerraad faar Ansvar for Skolen sammen med Skolens Leder og Forældreraad, er Bureaukratismen inden for Skolen ikke brudt, og der er ikke Tale om nogen demokratisk Skole.

Forældrene har heller ikke nogen Indflydelse paa Skolen, udover den Indflydelse de Repræsentanter, de har i Skoledirektionen, faar paa Undervisningsplaner m. m. Forældreraadet ved

den enkelte Skole er fuldstændig uden Indflydelse paa Skolens Liv. Det er den Slags folkevalgte Institutioner, der er uden Muligheder for at gøre en effektiv Indsats, der udhuler Demokratiet. Lad os faa Forældreråad, der er valgt direkte af Skolens Forældre-kreds og har et virkeligt Myndigheds-omraade.

De Myndighedsomraader, der hidtil er tillagt baade Lærerråad og Forældreråad, tyder paa en afgjort Mistillid til Folkets Evne til at tage sig af sine egne Sager. Den Mistillid bør det være Slut med nu.

Det siger sig selv, at i en Skole, hvor man ikke har Tillid til Lærernes og Forældrenes Dømmekraft og Ansvarsfølelse, har man endnu mindre Tillid til Børnenes. Derfor lyder Parolen endnu i Dag: Sid stille! — Ti stille! — Vent med at handle, til du har faaet nøjagtig Besked paa, hvad du skal lave! Angsten hersker endnu i Skolen. Angsten for at gøre noget forkert. Angsten for ikke at være ligesom Kammeraterne. Og sammen med Angsten lever dels Agressionen mod Autoriteten

og dels Trangen til at underkaste sig den og binde sig til den. Men jo stærkere Autoriteten føles, jo heftigere bliver Trangen til selv at være Autoritet og øve sin Magt over andre og svagere, og man fjerner sig mere og mere fra det demokratiske Opdragelsesmaal, som jeg plejer at sige ikke er at skabe Mennesker med en paa Forhaand af Skolen fastsat Livsanskuelse, men at skabe Mennesker, der kan tænke frit og selvstændigt, der kan samarbejde og indordne sig under Helhedens Tarv, der kan udvise Initiativ og tør tage et Ansvar, der kan vise Tolerance over for anderledes tænkende og dog med Mod og Udholdenhed staa inde for deres egen Overbevisning, Mennesker, der kender deres egen Begrænsning, men som med Tro og Tillid til sig selv anvender deres Evner — særprægede eller almindelige, store eller smaa — for at gavne Helheden.

Det er nødvendigt, at vi arbejder os frem til en ny Indstilling over for Børnene i Skolen, en Indstilling, hvor vi viser større Respekt for det enkelte Barns Personlighed og saaledes giver

det Mulighed for at udvikle sine særegne Egenskaber til Gavn for Helheden.

Det er dog ikke blot Personlighedsudviklingen, der skal naa til fuld Blomstring. Demokratiet maa ogsaa give alle sine Børn Mulighed for den Kundskabstilegnelse, der svarer til deres Evner. Det gør den danske Skole heller ikke. Dels er der ikke de samme Skolemuligheder ude paa Landet som inde i Byerne, saaledes at kun den velstillede Landbefolkning, der har Raad til at sende deres Børn til en Byskole, har Mulighed for at give dem den højere Undervisning, og dels er der ogsaa mange Hjem i Byerne, der endnu ikke har Raad til at lade deres Børn fortsætte deres Skolegang i den højere Skole. Derfor maa vor Skole underbygges af en effektiv Tilskudsordning, før vi kan tale om, at den danske Skole er demokratisk Skole.

I fem forbandede Aar har vi kæmpet med Ryggen mod Muren for Retten til at have et Demokrati. Nu har vi Retten, men . . .

Inger Merete Nordentoft.

HUMØRKRISE?

Paa et Møde, som Modstandsbevægelsen afholdt paa Amager forleden, blev der af en af Foredragsholderne brugt Udtrykket, at der var Tale om en Humørkrise indenfor Modstandsbevægelsen. Mon det er rigtigt?

Det er ganske givet, at der rundt omkring i Landet har været en Del Utaalmodighed over, at Udrensningen gik for langsomt, og der kan med fuld Ret ankes over, at der stadig gaar Mennesker rundt, som afgjort burde have været arresteret. Vi kender Eksempler paa Mennesker, som Politiet forlængst burde have sikret sig, fordi der foreligger saa alvorlige Anklager imod dem, at det er en Udfordring mod Folkeopinionen, at de stadig gaar fri. Naar Folkets Retsbevidsthed krænkes, sker det nemt, at der er nogle, som selv vil tage sig til Rette. Det oplevede vi et saa tydeligt Eksempel paa, da Thune Jacobsen og Generaldirektør Knutzen blev taget af nogle Frihedskæmpere forleden. Vi vil ikke forsvare den Slags udisciplinerede Aktioner, for der maa nu være Lov og Orden i Landet, og man maa bruge de lovlige Metoder, der iøvrigt findes, til at paavirke Myndighederne, hvis man mener, at de ikke gaar tilstrækkeligt haandfast til Værks. Der blev da ogsaa straks taget fast om dette Problem af Modstandsbevægelsens Ledelse, og det blev indskærpet, at den Art Handlinger maa ikke finde Sted uden Ordre. Tilbage staar saa, at de ansvarlige Myndigheder maa indse, at man ikke kan sidde Folkets Krav om effektiv Udrensning overhørig uden at paadrage sig et Medansvar for, at Taalmodigheden brister.

Men er det end ikke i alle Henseender gaaet slet saa hurtigt, som Modstandsbevægelsens Folk ventede, saa har de dog ikke tabt Humøret af den Grund. De har set en Enighed i hele Folket om de Krav, som Frihedsbevægelsen har formuleret, de har set en overvældende Tilslutning til Frihedsbevægelsens Møder, og de har mærket, at bag den organiserede Modstandsbevægelse staar et enigt Folk. Med Straffelovens Gennemførelse er allerede eet meget væsentligt Krav ført ud i Livet, nu venter vi med Spænding paa Værnemagerloven og alle de øvrige Love, og vi forstaar fuldt ud, at alt dette ikke kan ligge færdigt en-to-tre, men at det kræver sin Tid, naar det skal gennemføres paa den rigtige Maade. Utaalmodighed og Taalmodighed balancerer, men Humøret er der ikke noget i Vejen med.

Der synes imidlertid snarere at være Tale om en Humørkrise hos visse af de Folk, som har holdt deres Sti ren for Deltagelse i Modstandsbevægelsen. Indenrigsminister Knud Kristensen har vendt sig mod det, han kalder »Jagten paa anderledes tænkende gode danske Mænd og Kvinder« uden nærmere at specificere,

hvem han tænker paa. Er det Brødrene Houlberg, Højesteretsdommer T. G. Jørgensen, Professor Vinding Kruse eller Værnemager T. K. Thomsen? — Naar Steincke, Rytter og Oluf Pedersen aabner Munden i Rigsdagen, synes det udelukkende at være med det Formaal at mistænkeliggøre Frihedsbevægelsen. Der er Redaktører, som med fanatisk Modvilje søger at bringe Frihedskæmperne og Frihedsbevægelsens Medlemmer i Miskredit; Redaktør Elin Hansen, Skive Folkeblad, er et særligt udpræget Eksempel paa de Bladfolk, som intet har lært og intet har forstaaet. Hans eneste Formaal med en lang Række ledende Artikler synes at være det at ville skabe Splittelse mellem dem, der staar aktivt i Modstandsbevægelsens Rækker, og dem, der staar udenfor. Det er en daarlig Gerning, Hr. Hansen der har paataget sig, men indenfor en lille Del af Provinspressen har hans Metoder aabenbart vundet Tilslutning.

Vi advarer mod de Medborgere, der er parate til at saa Mistillid til hele den Folkebevægelse, som har reddet Danmarks Ansigt og Ære, hver Gang de finder blot den mindste Smule at angribe. Kører en Frihedskæmperbil lidt vel hurtigt, saa maa alle Modstandsstyrkerne afvæbnes. Sker der en Fejltagelse ved en Arrestation, er hele Grundlaget for Arrestationerne vanvittigt o. s. v. Kender De Tonen? Og husker De, hvor de Mennesker, som nu taler saadan, befandt sig, da det virkelig kneb? Ikke i Kampen mod Besættelsesmagten, men i en selvvalgt »splendid isolation«. Lad dem faa Lov at blive der!

Modstandsbevægelsen behøver ikke at jage efter Popularitet eller frygte Upopulariteten. Frihedsbevægelsen er jo nemlig, hvad dens Modstandere tit glemmer, ikke en Mode, men en Livsanskuelse, og den har sejret, den har vundet det danske Folk, og de, som ikke kan forstaa det, maa lide den Tort at blive vejet og fundet for lette, naar den Tid kommer, da Folket skal til paany at vælge sine Ledere. Reelt er Valget nemlig forlængst sket, og det var Kampens Mænd, Modstandens Mænd, det danske Folk valgte. Det kan være bittert for Steincke, Oluf Pedersen og Elin Hansen, men saadan og ikke anderledes forholder det sig.

Politiets sorte Faar

Alle, der har deltaget i illegalt Arbejde i Besættelsens første Aar, husker det mærkelige Forhold, Modstandens Folk dengang havde til Politiet, der havde tyske Ordre til at gøre sit yderste for at uskadelliggøre Patrioterne. Vi erindrer fra denne Periode glimrende Politifolk, der ikke sparede sig, naar det gjaldt at sabotere tyske Ordre, og som satte Stilling og Liv paa Spil for at hjælpe os. Men vi mindes ogsaa, at mange af disse brave Folk mødte meget lidt Forstaaelse hos deres Overord-

nede, ja, hyppigt en Uvilje, som gjorde det uhyre svært for de rigtigt indstillede Politifolk at klare Situationen. Naar man i Dag hører disse samme Overordnede udtale sig om Modstandsbevægelsens Velsignelse for vort Land, er man næsten ved at tro, at Ens Hukommelse spiller En et Puds!

Men det gør den imidlertid ikke, og det gør den heller ikke, naar det drejer sig om de Politifolk, der ikke blot maatte lade sig tvinge til at gaa Tyskernes Ærinder, og som manglede Mod og Holdning til at gaa egne Veje, men som med Hud og Haar lod sig bruge i Kampen mod Landsmænd og stillede Viden og Evner til Raadighed for vore Fjender: ingen af os har glemt Kriminalassistent Øst, der i 1943 deltog i Drabet paa den unge Kaptajn *Rottbøll*, Faldskærmsfolkenes første Chef her i Landet — og vi maa spørge, *hvorledes det kan gaa til, at denne Mand i Dag gaar omkring og passer sin Tjeneste paa Politigaarden, som om intet var hændt?*

Heller ikke begriber vi, hvorledes det kan ske, at Overbøjentene *Kaj Andersen* og *Hugo Andersen* endnu ikke er fritaget for Tjeneste, men at deres Kolleger skal finde sig i at arbejde med de to Mænd, der mere end nogen andre var medvirkende til, at *De frie Danskes* Organisation i Sommeren 42 blev slaat i Stykker og en Snes Mennesker arresterede.

De Herrer Andersens Arbejde blev naturligvis i høj Grad paaskønnet af Tyskerne, i Særdeleshed af *Buncke* og *Wäsche*. Sidstnævnte forærede endda *Kaj Andersen* et Sølv cigarettui — en smuk Tak for hans værdifulde Indsats.

Da Politiet den 5. Maj mødte paa Gaarden, blev alle, der ikke havde Frihedskæmperarmbind, sendt hjem igen. Da de atter traadte an, den 13. Maj, fik enhver, der ikke havde deltaget i illegalt Arbejde eller meldt sig paa rette Sted i Sverige, Ordre til at affatte en Redegørelse over Grundene hertil. Paa disse Redegørelser venter man nu, og man maa gaa ud fra, at de vil blive afgørende for disse Folks fremtidige Stilling indenfor Styrken.

Men man maatte dog mene, at *udenfor* Rammerne af denne Ordning skulde falde de Mænd, der *aktivt og maalbevidst* har skadet danske Interesser og nedkaldt Død og Fængsel over gode danske Borgere.

Vi skal villigt indrømme, at det efter vor Formening er galt nok, at store kraftige Mandfolk ikke har meldt sig til Kampen, men tifold værre er det at være traadt an *paa den forkerte Side*; disse to Kategorier af Politifolk kan dog ikke behandles ens. Hvorfor er Personer som Øst, *Kaj Andersen* og *Hugo Andersen* ikke fritaget for Tjeneste, indtil deres Sag kommer til Undersøgelse, og Dommen over dem kan afsiges?

Man maa rette Spørgsmaalet til deres nærmeste Overordnede, Politikommissær *Odmær* og *Politiinspektør Glud*.

„ISLAND SVIGTEDE OS!“

Fra ORS. Sv. Aa. Funder, der var Sekretær i det dansk-islandske Forhandlingsudvalg af 1918, har vi modtaget dette Indlæg, der former sig som en Imødegaaelse af Prof. Noe-Nygaards Artikel i sidste Nummer af »Frit Danmark«.

Professor Arne Noe-Nygaard har i »Frit Danmark« for 8. Juni rejst Spørgsmaalet: »Svigtede Island os?«. Enhver klart tænkende og nationalt retlinet Dansker maa vel svare »Ja« til dette Spørgsmaal. Professoren derimod synes at mene, at Islands Optræden imod os var, om ikke formelt korrekt, saa dog materielt begrundet; men hans Argumenter duer ikke.

Han siger: 1) at Island den 17. Maj 1941 opsagde Forbundsoverenskomsten, 2) at Danmark dengang var en tysk Vasalstat, hvis udenrigspolitiske Linie var »Neuropa«, og 3) at Island ikke kunde vide, at en 29. August maatte komme. Alt dette er splittergalt:

1) Island opsagde ikke Overenskomsten den 17. Maj 1941, og løvrigt er en Opsigelse ikke det samme som et endeligt Brud. Altinget tilkendegav den nævnte Dato som sit Maal, at Island skulde være Republik, naar Forbundet med Danmark formelt blev ophævet. Danmark kunde ikke opfatte dette som en Opsigelse, jfr. Staunings Note i 1941 og Buhls i 1942. Island foretog altsaa intet Brud i 1941, men bebudede kun et senere Brud. Men alene denne Bebudelse paa et Tidspunkt, da vi i Sandhed kunde sige:

»Brat af Slaget rammet, kastet haardt til Jord,
ligger brudt og lammet, du vor gamle Mor«,
— alene denne Bebudelse fra et »Broderfolk«s Side maatte føles som et Spark, som føjede yderligere Pine til vor dybe nationale Sorg.

2) At sige at Danmarks Politik i 1941/42 var »Neuropa« er helt urigtigt. Scavenius og de ganske faa Følgesvende, han havde, var uden Rod i det danske Folk. De allerfleste Ministre og Rigsdagsmænd hadede Nazibanden lige saa oprigtigt som 95 % af det danske Folk. Og dette vidste Island meget godt, ellers kunde dets nuværende Præsident, som er dansk cand. jur. og havde været Udsending i Danmark siden 1923, have fortalt ham det, da han kom hjem til Island under Krigen. Nej, Danmarks Politik i disse første Krigsaar var »lid og taal« og saa megen passiv Modstand som muligt. Da hele Europa laa knust under Nazihorden, kunde vi ikke begynde vor egen lille Angrebskrig. Den kunde først begyndes, da der kom Fremgang paa de store Fronter. Dette vidste Island saavel som England og Amerika. Fra den Side er der ikke lagt det ringeste Tryk paa Island til et Brud med Danmark paa Grund af vor »Tyskvenlighed«. Tværtimod!

3) Det endelige Brud med Danmark skete i Foraaret 1944, da vi var uden Regering og — efter fattig Evne — i Krig med Tyskland. Vort Had til Fjenden var slaaet ud i lys Lue. Ingen blandt de allierede var i Tvivl om vort

Sindelag over for Nazi, Island heller ikke. De allierede gik frem paa alle Fronter, ingen kunde tvivle om, at det kun var et Spørgsmaal om kortere Tid, inden Tyskland var slaaet ud. Men Island kunde ikke vente denne korte Tid. Vor og Islands gamle Konge rettede en sidste Appel til Island om at vente, til den endelige Afvikling af Forbindelsen kunde ske paa lovlig Maade. Henvendelsen blev afvist. Og saa maatte Kongen og vi, som i 4 Aar havde taalt Retsbrud efter Retsbrud fra Fjendens Side, ogsaa — omtrent samtidig med, at Invasionen gav os Haab om Retfærdighedens snarlige Sejr — taale dette Retsbrud fra et »Broderfolk«s Side. For nationalt tænkende Mænd er dette Spark fra en »Ven« noget af det bitreste, Danmark har været ude for i disse tunge Aar. Og det forekommer mig ogsaa, at Island kunde have baseret sin nye Tilværelse som Republik paa noget bedre end et Retsbrud mod dets Konge og mod Danmark.

Bedst er det vist, at der herhjemme foreløbig bliver mest mulig Tavshed om Island. Det Saar, som er tilføjet os, læges vel bedst gennem Aarene ved, at der tales og skrives saa lidt som muligt om Sagen. Selv vilde jeg aldrig have skrevet noget derom, hvis Professor Noe-Nygaard ikke havde stillet Sagen saa fuldstændig paa Hovedet, at hans Artikel anstændigvis ikke kunde staa uimodsagt.

Sv. Aage Funder,
Overretssagfører.

Norske Jenter takker med glade Ansigter og et mere velment end formfuldendt Digt for den gode Mad fra Danmark.

BLIVER DER REVOLUTION I FRANKRIG

For anden Gang i en Menneskealder har Krigen pløjet sine tunge Furer gennem Frankrigs Jord. Byer og Broer er blevet til Murbrokker. Bonden sanker igen forvredne Jernrester fra sine Marker. Unge Mænd uden Ben tigger paany en Skærv sammen i Parisermetroens Korridorer. Saadan er Frankrig igen — »la douce France«.

Det er svært at gøre Frankrigs Status op allerede nu og afgøre, om denne Krig har været endnu haardere for Landet end Verdenskrigen. Tabene i faldne har naturligvis været meget mindre, men paa længere Sigt vil det maaske vise sig, at denne Krig gør dybere Indhug i Frankrigs sparsomme Befolkning end den forrige. Befolkningstilvæksten er dalet katastrofalt som Følge af, at 2½ Million Fransk-mænd har været i Tyskland under Krigen, og af den forringede Ernærings-situation. Det Slægtled, der er vokset op under Besættelsen, er hjem-søgt af Tuberkulose og Underernæring. Alt findes iøvrigt paa den sorte Børs til Priser, som det store brede Folk ikke engang kan tænke paa med sine beskedne Lønninger paa 3.000 til 6.000 frs. om Maaneden. Det er ikke mere, end en velhavende Forretningsmand spiser op i en 3—4 Maaltider paa Sortebørs Restauranterne.

Til yderligere Forklaring af det franske Folks Misère, bør det nævnes, at de samme velstaaende Forretnings- og Industrifolk, der lever af den sorte Børs, som oftest har tjent Pengene paa Samarbejde med Tyskerne, og at Politiet endnu er alt for korruperet til at skride effektivt ind over for Sortebørsfolkene.

Hvorfor i Alverden bliver der ikke Revolution, spørger man uvilkaarligt sig selv, naar man har været i Frankrig nogle Dage. Hvorfor finder det franske Folk sig i at sulte, naar et Faatal lever i Luksus?

Der er vist to Forklaringer. Den første er de brede Massers utrolige Udpinthed og Træthed. Den anden er den oprigtige Patriotisme og sunde, demo-

Denne Artikel er skrevet af Red. Erling Bjöl, der under Krigen var med til at starte Dansk Pressetjeneste i Stockholm; senere blev han knyttet til B. B. C. — I Begyndelsen af 1945 rejste Bjöl til Frankrig, hvor han bl. a. repræsenterede »Frit Danmark« i London.

kratiske Disciplin hos den Elite, der normalt skulde lede en Revolution: Lederne inden for Arbejderpartierne og Modstandsbevægelsen. Deres eneste Slagord under Krigen — Kommunisters som Socialisters — var »Alt for Fronten« — Opregningens Dag maatte komme siden. Valgene i April og Maj viste, at det brede Folk ikke tabte Tilliden til disse Partier, selvom de ikke havde set sig i Stand til i første Række at tage de brændende sociale Spørgsmaal op. 150.000 arbejdsløse er der endnu bare i Paris, og alligevel forløb Valgene uden Antydning af Uroligheder eller Demonstrationer og bragte Venstrepartierne omkring 80 % af Stemmerne i Byen — et Skred til Venstre uden Lige.

I 1940 var det i mange Kredse moderne at forklare Frankrigs Sammenbrud som en Følge af Folkefrontens Politik. Det var en bekvem Forklaring for Folk, der af forskellige Grunde var Modstandere af Socialismen og iøvrigt vankundige om de virkelige Forhold i Frankrig.

For det franske Folk duer Forklaringen ikke. Under Besættelsen var det Folkefrontens Tilhængere, der blev Kernetropperne i den franske Modstandsbevægelse, mens Folkefrontens bitreste Modstandere fra før, de store Industrifolk i *Comité des Forges* satte den franske Produktion op til Fordel for Tyskerne. Kommunisterne, Socialisterne og Fagforeningsfolkene var sammen med de kristelige Demokrater fra Bidaults lille Parti dem, der skabte den franske *Résistance*.

Ved en Kæmpedemonstration i Paris den 11. Februar i Aar fejredes Tiaarsdagen for Folkefrontens Stiftelse. Den 2. Marts offentliggjorde *l'Humanité* og *le Populaire* et enslydende Manifest,

som er blevet Programmet for den nye Folkefront. Kommuniste og Socialister kræver heri omgaaende Statsovertagelse af Forsikringsselskaber, Banker, Miner, Jernbaner, Nøgleindustrier og Krigsprofitørernes Formuer. C. G. T. — de franske Samvirkende Fagforbund — og de to store Modstandsorganisationer M. L. N. — *Mouvement de Libération National* — og *Front National* sluttede sig siden til Programmet. Der er endvidere blevet oprettet en kommunistisk-socialistisk Samarbejdskomité, og i den sidste Tid har man endog begyndt at drøfte en Forening af de to store Arbejderpartier til eet — nærmest paa kommunistisk Initiativ.

Kommunevalgene i sidste Maaned efterlod ingen Tvivl om Befolkningens Sympatier og Arbejderpartiernes Styrke. Endda er det ikke nævnt, at det radikale Parti, som nu har faaet den gamle Hædersmand *Edouard Herriot* tilbage som Leder igen, snarere vilde støtte en Folkefront end en Højregruppe.

Men det kan næppe siges, at de Gaulles Regering og dens Politik er fuldt ud baseret paa Stemningen i Befolkningen. Baade da den radikale Økonomiminister *Mendès-France* traadte ud af Regeringen for et Par Maaneder siden, og da Informationsminister *Teitgen* gennemtvang en Forlængelse af Vichys Skolelove med Statsunderstøttelse til de katolske Skoler, kunde de »200 Familier« og Vichyfolkene notere en Fremgang. Kampen mod Trusterne, som staar øverst paa Modstandsbevægelsens og de franske Venstrepartiers Program, har Regeringen heller ikke fremmet væsentligt. Og dog har Arnestedet for det fransk-tyske Samarbejde især været Trusterne — Jernindustrien, den kemiske Industri og Bilindustrien.

Den franske Regerings konservative Politik har ogsaa givet sig Udslag paa to andre væsentlige Punkter. Det første er, at *Teitgen*s og Udenrigsministeriets nyoprettede Organ *le Monde*,

hvis Anskuelser er udpræget konservative og undertiden ret perfide mod Sovjetunionen, har faaet tildelt dobbelt saa meget Papir, som de øvrige Blade. Det betyder noget, naar en normal fransk Dagsavis kun maa bruge 42 g Papir.

Det andet Punkt er Hæren. Der har sammenlignet med andre Lande kun været smaa Frikationer mellem Modstandsstyrkerne og de regulære Tropper i Frankrig — rimeligvis især, fordi Frankrig har været for stærkt til at blive Genstand for Stormagtsindblanding som den, der fandt Sted i Belgien og Grækenland. Men den samme Tendens til at kue Modstandsbevægelsen findes i det franske Militær. Trods de franske Censorers energiske Anstrelgelser er det flere Gange blevet antydnet, at Modstandsbevægelsens Befalingsmænd saa vidt muligt holdes ude fra den regulære Hærs Officerskorps. En Undtagelse dannes maaske af Luftvaabnet, der er under Ledelse af den kommunistiske Minister Tillon.

Maaske er Forklaringen paa den franske Regerings konservative Politik de Gaulles egne Anskuelser. Det er svært at sige. Ingen ved rigtigt, hvad de Gaulle vil. Røsten er ganske vist Revolutionens, men Haanden —?

Alligevel angribes de Gaulle sjældent fra Arbejderpartiernes Side. De respekterer ham for hans Udenrigspolitik, der er jævn og enkel: Frankrigs Storhed og Styrke, noget, der passer fortrinligt til i hvert Fald Kommunisternes Rolle som Jakobinernes Arvtagere, og Kommunisterne er nok det stærkeste Parti i Frankrig. — Hvad Udlandet, nærmere betegnet England og Amerika, mener om de Gaulle, ved Franskmandene ikke noget om. Der er ikke Plads til det i Avisen.

For Frankrigs Fremtid er man tilbøjelig til at stille en ganske simpel Prognose: socialistisk Republik. Befolkningens overvældende Flertal synes stemt for den. Men Frankrig er blevet fattigt, og man har før set en udenlandsk Bank afslaa Laan til en fransk Regering, der ansaas for faretruende rød. Det logiske Alternativ er en Revolution, og den er Franskmandene maaske lidt for udmattede til at kunne gennemføre endnu.

*Til højre:
Der er slem Papirmangel i Frankrig, og en Avis maa kun veje 42 Gram — derfor kommer den til at se saadan ud.*

*Herunder:
Fra den sorte Børs i Marseille. — Erling Bjøl har selv fotograferet Billedet.*

IDEALER OG REALITETER

AF ARKITEKT PHILIP ARCTANDER

Det sande Demokrati, Samarbejde mellem fredselskende Nationer, Frihed for Savn, Frihed for Frygt, Folkets Vilje — Landets Löv ... det er under disse store Idealer vi har deltaget i Krigen mod Nazismen. Krigen er endt i denne Verdensdel med Nazismens betingelsesløse Kapitulation — Danmark er atter frit.

Det synes nu at være en udbredt Opfattelse, at vi dermed har sikret os den umistelige Ret til at se alle de store Drømme opfyldt: Nu har vi gjort, hvad vi skulde, lad saa den fagre nye Verden folde sig ud for vore undrende Blikke, lad al Strid ophøre og Alverden samarbejde til alles Bedste, leve Sejrherrernes Slaraffenland. — Sofa-kæmpertale.

Saadan gaar det ikke. Krigen er endt, men Kampen er kun blevet mere positiv. Vi har ført og vundet Kampen mod Nazismen, nu skal vi føre Kampen for Demokratiet. Vi har ikke med Krigen vundet Sikkerheden for Opfyldelsen af eet eneste af vore Idealer. Det, vi har vundet, er Chancen, Retten, Friheden til at kæmpe for Idealerne.

Og vi skal alle kæmpe for dem. Ligesom Befrielseskampen ikke var nogle faa Mænds Sag, men krævede hele Folkets Indsats, hver enkelt Mands og Kvindes personlige Stillingtagen og Handling, nøjagtig ligesaadan kræver Kampen for Demokratiets Idealer en Indsats fra hver enkelt af os. Og den første Betingelse for denne Indsats er tilstede. Der er ingen Tvivl om, at den altovervejende Del af Jordens Befolkning staar bag de store Idealer, »de gode Viljer« er blevet samlet som aldrig før under Folkenes Kamp mod Nazismen. Problemet er det: hvordan skal disse vældige Kræfter sættes ind til Virkeliggørelse af Idealerne, hvad skal du og jeg gøre for at skabe den nye Verden, som vi ønsker os, og som vi føler os medansvarlige for?

Hvordan skaber man f. Eks. »fredselskende Nationer«? Det er jo ikke noget man kan stemme sig til ved et Valg. Vedtagelsen i San Francisco af De Forenede Nationers Raad er betydningsfuld — men det var Folkeforbundet ogsaa i 1920 — det er ganske øjensynligt ikke gjort med det. Freden skabes ikke ved nogle faa selv nok saa store og nok saa gode Beslutninger. Det samme gælder alle de andre store Idealer. Kampen for Demokratiet kan ikke overlades til nogle faa Politikere, den er hele Folkets Sag. Det er vores allesammens Livsinteresser, det drejer sig om, og vi er alle medansvarlige.

Foreløbig har vi naaet den almindelige Begejstrings Stadium. Det svarer nogenlunde til Alsangsstadiet i Befrielseskampens Historie. Den første Betingelse for en Indsats udover Begejstringsstadiet er, at Idealerne erstattes med Realiteter. Ganske ligesom det var nødvendigt for

at føre det danske Folk den lange Vej fra Alsang til samlet, væbnet Modstand, at den illegale Presse med »Frit Danmark« i Spidsen formulerede Modstandens etiske og politiske Ideer i Realiteter: trykke, uddele, forsinke, sabotere, hente Vaaben, danne Grupper o. s. v., saadan er det nødvendigt nu, at vi formulerer Opbygningens Ideer i Realiteter, som det danske Folk kan samles om ikke bare i Begejstring men i aktiv Indsats. Vi maa oversætte Idealer, man kan drømme om, til Realiteter, man kan arbejde for.

I Opbygningstiden er en saadan ideologisk Inspiration for Hvermand endnu vigtigere end under Besættelsestiden, fordi Opbygningens Krav til den enkelte ikke fremstaar med samme primitive Klarhed som Modstandens Krav. Kampen for Demokratiet har ikke en enkelt Front. Den skal føres paa alle Omraader, hvor Mennesker kommer sammen for at ordne deres Tilværelse i Fællesskab. Enhver Bestemmelse eller Begivenhed i ethvert Led i Samfundsmekanismen betyder, at vi enten nærmer os til eller fjerner os fra de demokratiske Idealer. Ikke blot de store og anerkendte Spørgsmaal som Arbejde til alle, social Tryghed o. s. v., men Børns Opdragelse til Autoritetskritik og Medansvarsfølelse, Hvermands økonomiske og praktiske Muligheder for at lære at kende og forstaa andre Lande og Folk, den enkeltes direkte Kontakt og Samfølelse med alle Led i Samfundsmaskineriet, Boliger og Byer, der giver Plads til Livets frie Udfoldelse o. s. v., er allesammen Led i Skabelsen af den nye Verden. Og f. Eks. den demokratiske Børneopdragelse vil igen betyde, at hver Lærer, der taler til Børnene, hver Arkitekt, der udformer en Skolebygning, hvert Forældreraad, ja hver Far og Mor har Ansvaret for sin lille Del af Demokratiet, af Friheden, af Verdensfreden.

Det skal være muligt for Hvermand at danne sin personlige og velmotiverede Mening om ethvert af de Spørgsmaal, hvis Løsning han er socialt medansvarlig for. Og det er naturligvis ikke muligt for nogen uden videre at tage Stilling til de mange Problemer indenfor saa forskellige Omraader som de nævnte. Derfor maa vi skabe et Grundlag for denne Stillingtagen. For hvert eneste Omraade af Samfundslivet maa vi klarlægge, hvad de demokratiske Idealer betyder, gennemgaa den øjeblikkelige Status herhjemme, redegøre for tilsvarende Problemers Behandling i andre Lande og vise praktiske Muligheder for at naa Idealerne. Saadanne demokratiske Udviklingsprogrammer for Beskæftigelse, Opdragelse, Retsvæsen, kommunal Organisation, Boligproduktion, Byplan- og Landsplanlægning, Forsvarsmagt og meget mere, er det nødvendige Grundlag for hele Folkets sociale Med-

DE SIDSTE SKAL BLIVE DE FØRSTE!

AF MINISTER TH. DØSSING

Nu skrives Besættelsestidens Historie — i Aviser, i Tidsskrifter og ikke mindst paa Talerstolene. Og Sagdannelsen er i fuld Gang ud fra Bibelens Regel, at de sidste skal blive de første. De sidst ankomne, de, der vadede i Land i sidste Øjeblik, fortæller os, at det egentlig var dem, der startede Modstandsbevægelsen. Vi, der faktisk var med dengang, har lidt vanskeligt ved at genkende d'Herrer, men de har maaske været usynligt til Stede. Vi husker dem ikke, vi tænkte slet ikke paa dem, da vi begyndte at samle os til organiseret Modstand. Eller rettere sagt, vi tænkte netop paa dem, for det var jo dem, vi skulde slaas med.

»Frit Danmark« er ældre end den Foraarsdag i 1942, da det første Nummer udkom. Længe i Forvejen — det er vigtigt at huske det, for det hører jo ogsaa med til Historieforfalskningen at paastaa, at der ingen Modstandsbevægelse var i Krigens første Aar — altsaa længe i Forvejen havde en Kreds af taktløse Urostiftere drøftet Udgivelsen af et legalt Oppositionsblad. Vi var dog klare over, at der næppe kunde udkomme mere end eet Nummer, før det officielle, det besindige, det fremsynte Danmark vilde stoppe os. Planerne blev opgivet, og i Stedet kom det illegale »Frit Danmark«.

Fronten var dobbelt: mod Tyskerne og derfor mod det officielle Danmark, mod Regeringens og Rigsdagens eftergivende Politik. Men mere end det. Der

var en tredje Front. Vi vendte os ikke blot mod dem, der gav efter for Ty-skernes Krav og Trusler, men ogsaa mod dem, der gav efter for de anti-socials Strømninger i vor rent indre Politik. Tværs over de almindelige politiske Skillelinier dannede »Frit Danmark« en Front for social Forstaaelse med Krav om social Retfærdighed. Denne Front staar endnu og kan aldrig opgives, for Fascismen lever og med den den anti-demokratiske, anti-socials Fare.

Naar man i et helt Aar har maattet nøjes med at være Observatør, fjernt fra Begivenhederne og mangen Gang uden Mulighed for at faa de nødvendige Meddelelser, kan man let falde til Mismod. Det var saaledes direkte nedtrykkende at høre, at et illegalt Blad, tilknyttet »Ringens«, under Debatten om den kommende Regering skrev omtrent følgende: Vil man have Renlighed i dansk Politik efter Krigens, skal Modstandsbevægelsen danne Regering, men vil man drive Realpolitik, skal man lave et Kompromis. — Naar denne aabenhjertige Bekendelse oven i Købet først naar Moskva efter Befrielsens Dag, gaar lidt af den ophøjede Festglæde tabt. Det var ikke denne jordbundne Nøjsomhed, der prægede vore Møder i 1942 eller vore senere Forhandlinger med Gestapo.

»Realpolitik« er en af Fanden opfundet Glose, skabt til Trøst for hans Menighed. »Det muliges Kunst« hed-

der et andet af hans sproglige Produkter. Hvis Politik kun bestaar i at gennemføre det, man paa Forhaand ved er muligt, skulde Fanden være Politiker. Men Politik er heldigvis noget meget mere. Over Politikeren staar den, der vil og kan gennemføre det umulige, det usandsynlige. Det er Statsmandens Kunst.

*

Vi venter af vore Politikere nu i denne Time, der er vanskeligere end nogen tidligere i Danmarks Historie, at mange af dem vil vise sig at være Statsmænd. I Kampens Aar har alle kunnet se, at den, der ikke var med os, var mod os. I Fredens Aar, i Genopbygningens Tid gælder det, at den, der svigtede i Kampen, den, der var forsagt eller værre endnu, som søgte at bære Kappen paa begge Skuldre, ogsaa vil kunne svigte nu.

Der er sket det store i disse Kampens Aar, at Folket er vaagnet. Folket har, som en Politiker naivt og rigtigt har sagt, svigtet Rigsdagen. Ligeegyldighed overfor Landets Politik og overfor den lille Kreds af Medborgere, som vandrede rundt oppe paa Christiansborg, er blevet afløst af Interesse og spændt Forventning. Det er den største Oplevelse herhjemme at se og høre, at Folket venter og tror paa, at nu vil der ske noget. Det danske Folk er forventningsfuldt og utaalmodigt. Det maa ikke blive beskæmmet.

(Fortsat fra forrige Side)

leven, for en velmotiveret personlig Stillingtagen for Demokratiet i alle det daglige Livs Spørgsmaal.

Det er en naturlig Opgave for Modstandsbevægelsen at foretage disse Programudredninger. Modstandsbevægelsen rummer en politisk alsidig Repræsentation, omfatter eller har Forbindelse til Størstedelen af Landets bedste — og politisk vaagne — Sagkundskab, og har endelig en ideologisk meget stærk Forbindelse med store og ansvarsbevidste Kredse i det danske Folk. Og det er Arbejde i direkte Fortsættelse af Modstanden, det er Sikring af Sejren. Som Eksempler paa allerede udførte Arbejder af denne Art kan nævnes Frihedsraadets berømte »Naar Danmark atter er frit« og F. D.s Tjenestemandsgruppes Pjece: »Tjenestemændene og Demokratiet«.

»Frit Danmark« opfordres med dette Indlæg til at tage Initiativet til Nedsættelsen af en Række Arbejdsudvalg, Demokratiets brain-trusts, med det Formaal hver indenfor et Omraade af Samfundslivet at skabe et Grundlag for Hvermands personlige og motiverede Stillingtagen.

Krigen krævede det danske Folks samlede Indsats med blot det negative Formaal at afværge en Katastrofe — Freden kræver en fuldt saa total Indsats og endda uden Krigens Glorie og umiddelbare Spænding, men til Gengæld med det positive Maal at skabe en bedre Tilværelse for os alle. Mens Kampen mod Nazismen kunde afsluttes med en konkret Begivenhed — Kapitulationen — saa kan Kampen for de store Idealer aldrig afsluttes. Demokratiet skal ikke blot skabes, det skal holdes i Live ved Indsats hver Dag og af hver den, hvis Liv det tjener.

STADIG SVED OG TAARER

Interview med Legationsraad BANG-JENSEN

Legationsraad P. Bang-Jensen.

Legationsraad, LRS. P. Bang-Jensen, er Minister Kaufmanns højre Haand. Kort efter Kapitulationen kom baade Ministeren og Bang-Jensen til Danmark.

Vi har bedt Legationsraaden springe al Ros over og udtale sin Kritik af Forhold og Mennesker i Danmark, som man ser dem, naar man efter halvottende Aars Ophold i Udlandet vender hjem, og Baggrunden for Bedømmelsen er Situationen, som den i Dag tegner sig i Amerika og England.

— Den, der tror, at Stemningen nu kan sammenlignes med den, der herskede i U. S. A. efter forrige Verdenskrig, tager afgørende fejl, siger Bang-Jensen; dengang var man begejstret over Krigen og Sejren, nu er man hverken begejstret for det ene eller det andet. Amerika havde god Tid, før det gik ind i Krigen og gjorde det først efter en nøgtern Bedømmelse af Situationen og i Bevidstheden om, at dette var et beskidt Stykke Arbejde, som *skulde* gøres. Og nu da Sejren er vundet i Europa, erkender man klart, at herved er Vanskelighederne end ikke halvt overvundne — i Amerika undervurderer man ikke Efterkrigstidens Problemer. Men det synes man i nogen Grad at gøre i Danmark: det er en ubehagelig Sandhed, at det i det store og hele ikke er gaet op for Danskerne, at Forsyningsudsigterne kun er ringe — de Tal, der har været offentliggjorte i Pressen, er i det væsentlige forkerte og altfor optimistiske. I den nærmeste Fremtid faar vi kun Raavarer til Danmark, og af dem faar vi ikke tilstrækkeligt til at faa Produktionen fuldt i Gang.

Danske Forretningsfolk ved af naturlige Grunde meget lidt om Forholdene i Udlandet, og der gøres for lidt for at oplyse

dem. Her møder pæne Mennesker troskyldigt op og mener f. Eks., at de kan begynde at handle med Tyskland. I England eller Amerika vilde man stirre uforstaaende paa et saadant Menneske og ikke begribe, hvad hans Mening vel kunde være. I Udlandet har man forlængst indstillet sig paa, at det er Staten, der varetager Køb og Salg, og at privat international Handel for Tiden ligger i Dvale og vil vedblive dermed et Stykke ud i Fremtiden. Handel er paa det nærmeste synonymt med Udenrigspolitik, og de Lande, hvor Nøden er størst, og hvor Kampen mod Tyskland har hærget, vil i første Linie blive hjulpet af de Allierede. Danmarks første Opgave som Medlem af de allierede Nationer bliver derfor den Eksport af Fødevarer, som nu endelig staar foran sin Realisation. Danskerne har været lidt trevne til at forstaa, at det nu drejer sig om *at opfylde Forpligtelser overfor en lidende Verden.* Rent forretningsmæssigt er det iøvrigt ogsaa nødvendigt for os at eksportere mest muligt, vi har ikke Raad til at spise mere, end det vi strengest taget har Brug for.

Vi kender ikke de nye Forhold.

En Ting, man ogsaa maa tage i Betragtning, er, at i de forløbne Krigsaar har Danmark kun været yderst sparsomt repræsenteret i den frie Verden. Norge, Holland, Belgien, Tjekkosllovakiet og Polen har haft deres Embedsmænd, Diplomater, Officerer, Ingeniører, Skibredere og Handelsfolk af alle Slags, som har været med i den tekniske og mentale Udvikling, der har fundet Sted, og som i Krigstiden har været meget stærk. I England og i Amerika er der sket mere end i de foregaaende 10—20 Aar. Jeg ved, at denne manglende Repræsentation ikke kan bebrejdes Danskerne, men som Forholdene er, vil den komme til at svide til os, fordi vi staar uden aktuel Forstaaelse og uden Forbindelser. Der vil gaa Tid, før vi fatter, hvordan Tingene skal gribes an, og Tiden er meget kostbar.

Hvis man kunde forestille sig, at danske Handelsfolk nu straks blev sendt til England og Amerika, saa vilde de af Mangel paa Viden begaa Taktløsheder, som Udlandinge vilde have ondt ved at forstaa.

Hurtig Kontakt med Udlandet.

For at bøde paa dette gælder det om hurtigst muligt at faa skabt Kontakten med Udlandet. Man kan ikke være for hastig til at forberede det, som maa ske saasnart Grænserne aabnes. Jeg tænker mindre her paa Statens faste officielle Repræsentation, som naturligvis bør være saa fyldig som muligt, mere paa det frugtbare Spil af Kræfter, der kan blive sat i Gang ved, at store Firmaer og Institutio-

ner sender Folk til Udlandet. Mennesker, der ikke er officielt bundet til den hjemlige Regeringsmagt, kan ofte tale og handle langt friere og dermed gøre større Nytte end de officielle Repræsentanter. Under Krigen havde vi f. Eks. ingen dansk Presseattaché i Washington, men *Hasselriis*, der var Formand for »Friends of Denmark«, fungerede i Virkeligheden som en Slags Presseattaché og gjorde meget mere Gavn end det vilde have været muligt for en Mand, der var officielt knyttet til Gesandtskabet.

Vor Position er smuk, men mindre befæstet.

De danske Universiteter maa ogsaa i meget større Omfang end hidtil have Udvæksling med udenlandske Universiteter, ikke mindst med de amerikanske. Og vi skal have Pressefolk til U. S. A., jo før jo hellere. Portene skal slaas op, Danskerne skal have Adgang til at lære, hvordan det staar til ude i Verden.

— Hvordan vil De betegne vor internationale Position?

— Jeg vil kalde den smuk, men mindre vel befæstet end den Stilling andre Lande, der har været okkuperet af Tyskerne, indtager i Dag. *Rong.*

Angrebet paa Professor Werner

Vi omtalte i en lille Artikel »Apropos Æresdoktores« i »Frit Danmark« Nr. 4 Kravene om Udrensning ved Universiteterne og nævnte blandt dem, hvis Forhold burde tages op til øjeblikkelig Undersøgelse, Professor Werner i Aarhus.

Naar vi nævnte Prof. Werners Navn, skyldtes det, at han og hans Hustru under Besættelsen i den illegale Presse har været angrebet meget skarpt for en udansk Indstilling og Opræden, og disse Angreb byggede paa *konkrete Oplysninger* fra Kilder, man havde al Grund til at stole paa. Professor Werner har imidlertid nu forelagt os Erklæringer, ifølge hvilke de paagældende indrømmer at have videregivet disse konkrete Oplysninger til den daværende illegale Presse, idet de samtidig nu erkender, at *Oplysningerne var løgnagtige* og tilsigtede at skade Prof. Werner.

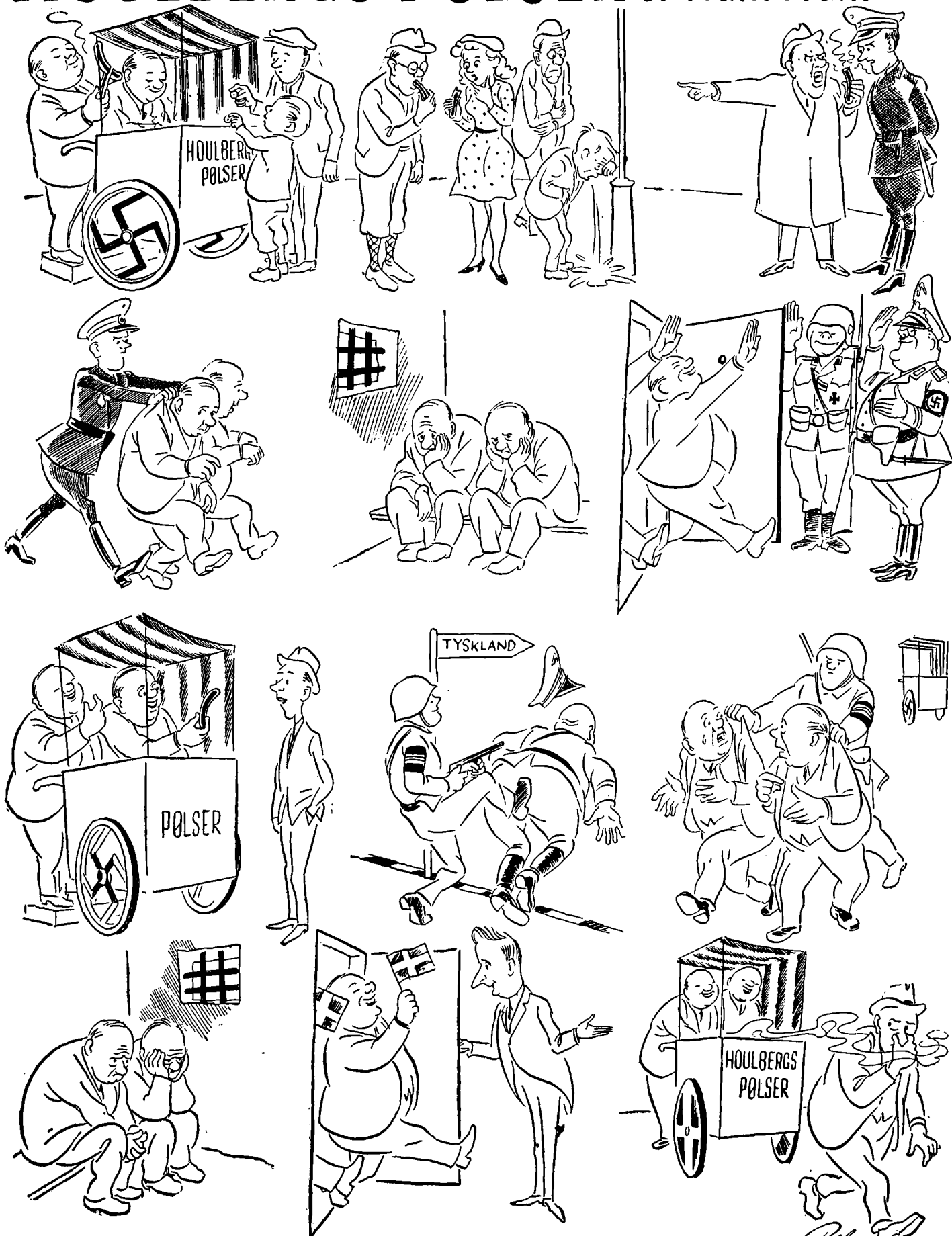
Hermed bortfalder for vort Vedkommende Grundlaget for Angrebet paa Prof. Werner, som efter det foreliggende maa anses for renset.

Til vore Abonnenter!

Da vi stadig modtager Klager over, at Bladet naar for sent frem til vore Abonnenter eller endog udebliver helt, henleder vi Opmærksomheden paa, at Reklamationer i første Omgang skal rettes skriftligt til Postvæsenet. Skulde Deres Reklamation imidlertid give et negativt Resultat, beder vi Dem reklamere til os.

Ugens Bidstrup

HOULBERGS PØLSER er Nam Nam

(fortsat fra Side 2)

Landet i større Omfang og skrevet paa en saadan Maade, at den havde de rigtige Betingelser for at faa Landbostanden i Tale.

En Faktor af Betydning var det vistnok ogsaa, at Landbostanden i nogle af Modstandshandlingerne, f. Eks. Strejkerne, saa noget, som den er vant til at reagere imod. Dette Forhold blev udnyttet af den antikommunistiske Propaganda. Ogsaa den i lang Tid manglende Forstaaelse af Sabotagens Betydning hænger vel delvis sammen med en instinktiv Reaktion mod det uvante og tilsyneladende irregulære. Træghed kan være baade paa godt og ondt. Det er i denne Forbindelse værd at bemærke, at den stærkeste Modstand mod Dannelsen af Ministeriet Scavenius — sikkert den betænkeligste af alle Indrømmelser — kom fra Venstre, der især er Landbostandens Parti, og det var en af dette Partis Ministre, Knud Kristensen, der nægtede at gaa ind i denne Regering. Det var baade udansk og uvant, at Landets Regering skulde dannes efter fremmedes Ordre.

Det her fremdragne kan efter min Mening forklare meget. Lad mig dog tilføje, at jeg hører til dem, der beklager, at Landets Reaktion kom saa langsomt, som Tilfældet har været. I denne Forbindelse er der Grund til at nævne den Skuffelse, det har beredt mange af os, at betydende Kredse inden for Højskolen har været saa passive. Højskolen, der betød saa meget for Bondestandens Vækkelse efter 1864, har ikke i disse Aar været en tilsvarende Kraft. Talen om, at man kun skulde kæmpe med aandelige Vaaben, eller lignende Udtryk for Afstandtagen fra »Voldsmetoder« har lydt fra højskolepræget Side. Ogsaa det er vel en Slags Træghed. Disse Aar har vist, at det kan være Aanden, der driver Folk et Vaaben i Hænde. — Der er dog ogsaa mere aktivt indstillede Kredse i Højskolen.

*

Det her tegnede Billede fra Krigsaarene er ikke tilstrækkeligt. Linien maa forlænges baade bagud og fremover, hvis vi skal vinde en Forstaaelse, der kan hjælpe os til at overvinde den Fare, som Spændingen mellem Land og By rummer for Folkets Enhed. Hvis det blot drejede sig om en Gradsforskel i

Opfattelsen af, hvad der var den rigtige Holdning under Krigen, vilde det hele jo tabe i Betydning, efterhaanden som Krigen kommer paa Afstand. Kløften var der imidlertid allerede før Krigen, og derfor er der Fare for, at den vil være der ogsaa efter Krigen og skade Genopbygningsarbejdet. Det er dette vi maa se at undgaa.

Der har i mange Aar været en *gen-sidig* Mangel paa Forstaaelse mellem By og Land. Jeg tør godt vove den Paastand, at naar det varede saa længe, før Landbostanden og Modstandsbevægelsen kom i nærmere Forbindelse med hinanden, har denne gamle Kløft været en Hovedaarsag dertil. Mange Landboere følte Uvilje mod Strejker og Sabotage, fordi det var »Kommunister og den Slags Folk, der lavede det«. Og Modstandsbevægelsen forsømte at gøre sine Ideer kendt i Bondestanden, fordi mange af dens Medlemmer stod Bondestanden fjernt og ikke forstod, hvilke Strengte man skal anslaa for at kalde paa de Kræfter, der ligger gemt i denne Landets ældste Stand.

Hvorfra stammer saa den gamle Kløft? Efter min Mening dels fra en økonomisk *Interessemodsætning*, dels fra en *Forskel i Livsform*. Begge Dele er blevet skærpede ved Byernes stærke Vækst, der har trængt Bondestanden og Bondeskulturen i Baggrunden. Man kan godt sige, at det er *Industrialismen*, der har skabt Spændingen mellem By og Land.

Før Industriens Fremkomst eksisterede den næppe. Byerne var smaa, og en Del af deres Beboere drev Landbrug (»Avlsbrugere«). De andre levede af at handle med Omegnens Bønder. Derfor var Byerne interesserede i Landbrugets Trivsel. Ordet »Naar Bonden har Penge, har alle Penge« var en Selvfølgelighed paa den Tid. Nogen større Interesse- modsætning fandtes ikke.

Heller ikke i Livsformen var der store Forskelligheder, saa længe Byerne (med Undtagelse af København) var saa smaa og til Dels lignede Landsbyer.

Industriens Vækst forandrede Billedet. Den typiske Industrivirksomhed har ingen Kontakt med Omegnens Landbrug. Dens Marked er hele Landet, ja maaske hele Verden. Skibsværfter, Bomuldsspinderier og Cementfabrikker interesserer sig næppe meget for, om »Bonden har Penge« i Omegnen af den

By, hvor de ligger. Helt andre Faktorer, navnlig de internationale Konjunkturer, er afgørende for dem.

Byerne, navnlig de større, begyndte nu i økonomisk Henseende at *leve deres eget Liv*. De emanciperede sig fra Omegnens Landbrug. Mere end det. De kom nu i virkelig Interesse- modsætning til Landbruget. Industrien var ny og ønskede Beskyttelse mod fremmed Konkurrence; men Landbruget blev i stigende Grad et Eksporterhverv og ønskede derfor Frihandel. Kampen mellem Frihandel og Beskyttelse havde sin klassiske Tid mellem Junigrundloven og den første Verdenskrig. Forholdene placerede Land og By paa hver sin Side i denne Strid.

Industrien betød ogsaa *større Forskel i Livsform*. Byerne blev nu store og fik Lejekaserner, Biografer og moderne Bekvemmeligheder. De blev af Type mere *internationale*. Ogsaa kulturelt levede Byerne mere end før deres eget Liv.

Hertil bidrog ogsaa *Arbejderklassens Fremmarch*, der kom i Industriens Køl- vand. Arbejderne fik deres Ideer udefra, og de havde i Begyndelsen en revolutionær Indstilling, som var Bonden fremmed, fordi han ikke i sin egen Verden kendte den store Konflikt mellem Kapital og Arbejde.

Det staar tilbage at notere to Ting. Den ene er, at i hele denne Tid var *Bonden i Defensiven*. Byerne trængte stadig frem, i Størrelse, i økonomisk, kulturel og politisk Magt. De trængte endog ud paa Landet i Stationsbyens Form. Og det gik hurtigt. Ved Systemskiftet i 1901 syntes Bondens Sejr overvældende. Nu er Venstre kun det trediestørste Parti, og Socialdemokratiet er mere end dobbelt saa stort. Det er let at forstaa, at Bonden maatte føle sig i Opposition mod en saadan Udvikling.

Den anden Faktor er Landbrugskrisen i 1930erne. Den ramte Bondestanden haardt, og man følte sig svigtet af Byerne. Der skete jo i Aarene op mod Krigen dette, at Arbejderne og Borger- skabet i Byerne nærmede sig hinanden. Bondestanden blev isoleret. Det kan delvis have været dens egen Skyld; men det bliver det ikke bedre af. Nok er det, at mange Landboere ved Krigens Begyndelse stod med en vis Bitterhed mod Byerne, og de følte senere — med Rette eller Urette —, at deres relativt gode

Kaar under Krigen var en rimelig Ud- ligning af et tidligere Misforhold. Med denne Indstilling maatte de møde alt, hvad der kommer fra Byerne, med en vis Mistillid.

*

Og nu Fremtiden?

Der er næppe Tvivl om, at den øko- nomiske Interessesættelse mellem Land og By har kulmineret. Ogsaa In- dustrien er i stigende Grad blevet et Eksporterherv, og det samme gælder i Virkeligheden Skibsfarten, der i stor Udstrækning har sejlet for udenlandsk Regning. Man kan derfor regne med, at en efterhaanden ret stor Del af Indu- strien og Byerhvervene i det hele nu har et økonomisk Interesséfællesskab med Landbruget. De har den samme In- teresse i, at vi ikke lukker os af udadtil.

Ogsaa Forskellen i Livsformer har vistnok kulmineret. Som nævnt sætter Bykulturen i stadig højere Grad sit Præg ogsaa paa selve Landdistrikterne, navnlig gennem Stationsbyerne. Det er ikke altid for det gode. Selv om man kan have meget at indvende mod Høj- skolen i Dag, kan den jo dog nok maale sig med Biografen som Kulturfaktor; men det er Biografen, der ligger i Of- fensiven.

Godt eller daarligt, en Kendsgerning er det, at Byens Livsform og Kultur er ved at præge ogsaa Landbostanden. Der er Fare for, at der gaar noget af det særpræget danske tabt herved; men det

er en anden Historie. Det gode ved den- ne Udvikling er, at Land og By faar lettere ved at forstaa hinanden.

Det, der nu skal gøres, er vist især, at de skal lære hinanden bedre at kende. Paa det Punkt staar det ikke godt til.

Det er forbavsende, hvor lidt de fle- ste Bymennesker i dette Landbrugsland egentlig kender til Landbruget, dets Arbejdsmaade, Økonomi og Livsrytme. Og de, der vandrer fra Landet ind til Byerne, taber i mange Tilfælde forbløf- fende hurtigt deres Forbindelse med Muldjorden. Omvendt kender de fleste Landboere ikke meget til Bymenneskers Livsformer og Problemer, og mange af dem har kun ringe Interesse derfor.

Dette Misforhold maa kunne rettes. Det vil være en fængslende og tilmed landsvigtig Opgave for Land og By at fordybe sig i hinandens Forhold og Pro- blemer. En god Begyndelse er gjort med nogle Land- og Bystævner, og Arbejdere og Landboere har været hinandens Gæ- ster. De samvirkende Fagforbunds For- mand har talt i flere Landboforeninger, o. s. v. En saadan Udveksling bør fort- sættes og udvides. Den vil ikke føre til Ensretning, men nok til, at hver Part faar større Klarhed over, hvad der er særegent for den, og hvad der er fælles. Det er et af Demokratiets store Goder, at vi kan tillade os at være forskellige, ja uenige om mange Ting, og dog danne en Enhedsfront udadtil.

Thorkil Kristensen.

Mandag. Kl. 17 et Opraab om, at Arbejdet skulde genoptages senest Onsdag Morgen.

Overborgmesteren fortsætter: »At jeg senere afkrævede Institutionscheferne Li- ster over de Tjenestemænd, der ikke mødte, var en naturlig Ordensforholdsregel over for et Personale af saa betydelige Dimen- sioner som Kommunens og havde intet an- det Formaal end de rent ordensmæssige.«

Dette er urigtigt. Det er hævet over en- hver Tvivl, at Formaalet med Listerne var at intimidere Tjenestemændene, saaledes at en Gentagelse kunde undgaas. Over- borgmesteren gav allerede om Fredagen over for Institutionscheferne Udtryk for, at alle Tjenestemænd skulde forblive paa de- res Pladser. Det er ligeledes en Kendsgerning, at Overborgmesteren gav Ordre til, at der skulde udfærdiges Lister over de Personer, der var udeblevet fra deres Ar- bejde *ikke blot om Tirsdagen, men ogsaa om Mandagen og Lørdagen.*

Endelig udtaler Overborgmesteren: »Jeg kan tilføje, at Listerne blev tilintetgjort, da det senere blev fremført, at de kunde komme de paagældende til Skade, hvis de under en eventuel Razzia skulde komme Tyskerne i Hænde.«

Man faar heraf det Indtryk, at Listerne omgaaende og frivilligt blev tilintetgjort af Overborgmesteren. Dette var ingenlunde Tilfældet. Han blev paa et meget tidligt Tidspunkt gjort opmærksom paa den Fare, som Listerne frembød for de paagældende Tjenestemænd i Tilfælde af, at Listerne kom i forkerte Hænder (der fandtes jo ogsaa Stikkere paa de kommunale Kontorer), men desuagtet fortsatte han med at kræve Li- sterne udfærdiget. Mange Institutionschefer blev i den Anledning forledt til at gaa me- get haardhændet til Værks over for deres Personale.

Frit Danmarks Tjenestemandsgupper for- anledigede, at Listerne blev fjernet i en enkelt Institution og udsendte derefter et Opraab til de kommunale Funktionærer, hvori man fordømte Overborgmesterens Handle- maade, understregede Tjenestemændenes Strejkeret i den foreliggende Situation og opfordrede Funktionærerne til at fjerne Li- sterne. Først derefter — og efter at Over- borgmesteren havde taget Ferie — blev Listerne inddraget.

Overborgmesterens nationale Sindelag og hans personlige Retskaffenhed skal og bør ikke drages i Tvivl. Det er givet, at han har handlet ud fra Ønsket om at skaane Hovedstadsbefolkningen mest muligt, men det er desværre ogsaa en Kendsgerning, at han ganske har savnet Forstaaelse af, hvad Modstandskampen krævede saavel af Be- folkningen som af den Virksomhed, for hvilken han er den øverste Leder. Kravet om de famøse Lister viste denne Mangel paa Forstaaelse. I sin Iver for at genoprette Ro og Orden glemte Overborgmesteren, at der var Fjender i Landet. Det er vor Op- fattelse, at det vilde være værdigere at erkende et saa afgørende politisk Fejltrin.

Hvad Overborgmesteren glemte!

Fra 3 af vore Grupper har vi modtaget:

I den seneste Tid har der dels i »Frit Dan- mark« og dels i Københavns Kommunal- forenings Medlemsblad »Absalon« for 1. Juni været rettet Angreb paa Overborg- mesteren i Anledning af hans Handlemaade under Folkestrejken i Sommeren 1944. I »Absalon« har Overborgmesteren fremsat en Redegørelse og i »Frit Danmark« for 8. Juni har Borgmester H. P. Sørensen ligeledes fremsat nogle Bemærkninger vedrørende Sagen. Da der saavel i Overborgmesterens Redegørelse som i Borgmester H. P. Søren- sens Betragtninger savnes Oplysning om forskellige Forhold af Betydning for Be- dømmelsen af Begivenhederne under Strej- ken, ønsker Frit Danmarks Bibliotekar- gruppe, Lærergroupe og Tjenestemandsg- ruppe, der for en stor Del har organiseret

Modstandsbevægelsen blandt Tjeneste- mændene, at knytte følgende Bemærknin- ger hertil:

Overborgmesteren udtaler blandt andet: »Det var under denne Situation, altsaa *efter at Strejker fra Iuldt ansvarlig Side var af- blæst*, at jeg Mandag Eftermiddag den 3. Juli udsendte et Cirkulære til samtlige Tje- nestemænd, hvori det meddeltes, at Ude- blivelse fra Tjenesten den følgende Dag, Tirsdag den 4. Juli, vilde medføre Kønse- kvenser.«

Det er en Kendsgerning, at Overborg- mesteren og andre ligesindede udelukkende betragtede Strejken som en Katastrofe. I Overensstemmelse hermed søgte han fra første Færd at faa ikke blot sine egne Tje- nestemænd, men ogsaa den øvrige Hoved- stadsbefolkning til at genoptage Arbejdet, uanset om Strejken havde resulteret i Ind- rømmelser fra tysk Side. Det var Friheds- raadet, der gav Strejken konkrete Maal ved at opstille Krav om Ophævelse af Spærretid m. m., og Frihedsraadets vedtog

Frihedsbevægelsens Hjælp til Norge

Norge og Danmark er under disse Aar kommet til at staa hinanden nærmere end nogensinde før. Vor Glæde over Befrielsen blev først fuldkommen, da Norge ogsaa fik sin Frihed. I den første Tid efter den 9. April var vore Skæbner saa forskellige; det syntes, som Norge vilde kæmpe, mens Danmark vilde kapitulere. Men vi fik et Skæbnefællesskab stærkere, end nogen havde drømt om, og vi saa i begge Lande et Folk rejse sig mod Nazismen og Undertrykkerne.

Men i Dag er der den afgørende Forskel, at Norge sultet, mens Danmark er forholdsvis velforsynet. Derfor fandt man indenfor Frihedsbevægelsen det rimeligt at hjælpe det sultende Norge, og en Række af Frihedsbevægelsens Organisationer, »Frit Danmark«, »Ringene«, »Bopa« og »Holger Danske«, tog derfor Initiativet til en Norges Dag, hvor Frihedsbevægelsen i Samarbejde med »Norgeshjælpen« og Dansk Røde Kors samlede ind til det sultende Norge. Den 7. Juni blev Norges Dag i Danmark, den Dag, hvor Norges Konge vendte hjem til sit Land og sit Folk. »Norges Dag« blev overalt i Landet en enestaaende Sukces. Der indsamledes Madvarer i uoverskuelige Mængder, der rasledes Penge ind i alle Landets Byer. Det var Danmarks Taknemmelighed overfor Norge, som vi den Dag fik Lov til at betale en lille Smule af paa.

Om faa Dage sender vi alle de indsamlede Varer til Norge. Fra seks af Landets Havne sejler fuldt lastede Skibe afsted med Mad til Nordmændene og de norske Børn. En Delegation af Frihedsbevægelsens Mænd og Kvinder vil i Norge aflevere dette med en Tak for alt, hvad Norge har betydet for os.

Amnesti

Man hører undertiden Tale om Amnesti for Sabotører, d. v. s. at de skal fritages for Straf for Lovbrud. Man taler ogsaa om, at de kan slippe for, at Forsikringselskaber, Værnemagere og andre skal forlange Erstatning.

Man spørger sig selv, drømmer jeg eller er jeg vaagen? Det vilde jo være den omvendte Verden, hvis det var den Maade, man tog Sagen paa.

Enhver Jurist ved, at saadan skal Sagen ikke løses. Det er ikke Benaadning, der søges, men det er Lovgiv-

Danske Børn alleverer paa »Norges Dag« Madvarer til de norske Børn.

ningen, der maa fastslaa, at Sabotørerne handlede retmæssigt, hvad vi alle mener, de gjorde.

Det er en Prøvesten, hvorvidt Rigsdagens og Befolkningens Opfattelse dækker hinanden. Der vil selvfølgelig blive Modstand fra visse Kredse, som ikke forstod et Ord af det hele, dengang Faren stod paa for Landets Nazificering. De vil forsøge at rejse saakaldte juridiske Betænkeligheder, skønt de ved, at de er ujuridiske, fordi det vilde være imod de Advarsler mod Sabotage, de engang fremsatte. Men her hjælper ingen kære Mor. Der er Prøvestenen. Er der Alvor i Ordene om, at Sabotørerne var Danmarks Soldater eller ej. Saa giver man ingen Benaadning, men fastslaar, at de handlede, som de gjorde, i Kampen for Fædrelandet. *De handlede retmæssigt*, og det skal have Lovgivningsmagtens

Stempel. — En Lov herom er let at skrive og forhaabentlig let at gennemføre. Og den er paakrævet, og vi venter den snart. §.

Uheldig Forside!

Tidsskriftet »Frigavten«, der udgives af Skibsrederne Ivar og Knud Lauritzen, og som under Besættelsen har indtaget en konsekvent dansk Holdning, har nu udsendt sit første Nummer efter Befrielsen. Desværre skæmmes dette ellers saa smukke Nummer af en meget uheldig Forside, der viser et Fotografi fra Højesteret, forsynet med Billedteksten: *Ret gaar for Magt*. Det virker til denne Tekst noget misvisende, at Billedets centrale Figur er den tidligere Højesteretspræsident *Troels G. Jørgensen*, som under Besættelsen var et villigt Redskab for Tyskerne i Retning af at gennemføre en Politik, hvor *Magt gik forud for Ret*.

HOVEDLEDELSE:

Professor, dr. phil. C. A. Bodelsen
Redaktør, cand. mag. Elias Bredsdorff
Fagforeningsformand Chr. Christiansen
Redaktør Kate Fleron
Minister Mogens Fog
Redaktør Børge Houmann
Reservekirurg, dr. med. Teit Kærn
Rigsdagsstenograf Gelius Lund.
Docent Aksel Milthers.
Udenrigsminister J. Christmas Møller
Professor, dr. phil. Arne Noe-Nygaard
Civilingeniør, dr. techn. Chr. Ostentfeld
Civilingeniør Ejnar Thorsen

FRIT DANMÆRK

Udgivet af en Kreds af Danske
REDAKTION:

Elias Bredsdorff og Kate Fleron
(sidstn. ansvarlig overfor Presseloven)
Redaktionens Adresse:
Nørrevoldgade 11, København K.
Telefon Central 15.745.
Forretningsfører: LRS. Niels Andersen,
Ny Vestergade 13

Trykt i Det Hoffensbergske Etablissement, Kbhvn.

»Frit Danmark« udkommer ugentlig og koster 3 Kr. Kvartalet. Abonnement kan tegnes paa ethvert Posthus, hos Landpostbudene eller gennem de lokale Frit Danmark-Grupper. Bladets Løssalgsspris er 30 Øre.

Ekspeditionens Adresse er: Nørre Voldgade 11, København K, Telefon: Central 15.745. Abonnement kan ogsaa tegnes skriftligt eller telefonisk direkte til Ekspeditionen, hvorefter Postopkrævning for Juli Kvartal vil blive udsendt.